

ACC. N:R M. 15600: 1-8.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Frans Mårtensson, Brantevik*
Härad: *Järvestad* Berättare: " " "
Socken: *Ö Nöbbelöv* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1960* Född år *1877* i *Ö Nöbbelöv*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Textilerna i hemmet. s. 1-8.

N. No. 163

14/10-60

Mattor

ACC. N:R M. 15600:1.

I mitt hem hade vi skurgolv in på början av 1900
talet med trasmattor. Därefter börjades det med må-
lada golv i vardagsrum och korkmattor i de trätt-
re rummen. Parkettgolv förekommer nog endast
i undantagsfall ute på landsbyggen. Det var de
målade golven som fernissades. Materialet skaf-
fades från någon bosättningsaffär. Trasmattor av
mera prydligt slag användes i många fall som
prydnadsmattor. Men enkla trasmattor användes
som gångmattor. Även användes gångmattor av
använt tinsgarn, som färgats i olika färger och
så vävts i hemmen. Dessa voro mycket slitstarka,
men ej så varma som trasmattorna. Brysselmat-
tor och persiska mattor förekomma nog inte i lantbru-
karehem. Ryor användas mest på golvet, men även
som väggprydnader eller på någon möbel.
I bättre rum användes numera också Kilttonmattor.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

NM 163.

Gardiner

ACC. N:R M. 15600: 2.

År 1888 då mina föräldrar byggt ny bostadslänga, fingo vi de första långgardinerna i finrummen. I vardagsrummen blev det bara trärkäppor. De första gardinerna voro vävda av någon slags fin hampa, med gråbrunfärg och vackert mönstrada. Banden, som hölla dem samman nere i fönsterhörnen, voro försedda med vackra soffor. Gardinstängerna voro runda käppar tillverkade av någon snickare. Gardinerna voro dubbelvitna och hoprydda i svankanteu, här trädde gardinkäppen igenom och hängdes så upp på krokar instagna i väggen. På ändarna av gardinstängerna påsattes vackert svarvade knappor. I ett av finrummen sattes upp vita gardiner. Även dessa voro utköpta i affär. Till de vita gardinerna användes ej raka käppar utan ett slags svängda stänger, vilket gjorde att gardinerna hängde sig vackrare veckade. Senare omkring sekelskiftet, bytades med hemvävda gardiner till de dagliga rummen.

FOLKLIVS-
ARKIVET

LUND

2

Uppskrift:

Drapering

ACC. N.R. M. 15600:3.

I mitt hem löja vi med draperier i löjan av 1920 talet. De förekommo mellan kontor och maktum och mellan maktum och sängkammare. Det var för det skulle vara vackert. Min fru hade själv vävt som av ullgarn, som färgats mörkblått. Så var där invänt en bord med ljusa gula och röda färger. De uppsattes över dörren på en rak stäng med vackert svarvade knappar på ändarna.

Bonader.

Bonader på väggarna förekom och förekommer fortfarande. Det kunde vara figurmotiv, deviser, ordspråk och ofta bibelordet bibelcitat. I en familj fins ett ställigt motiv från Isakseu, där Tritiof på ståkläda fot spränger fram efter kung Rings och Ingeborgs städe. Bonaderna äro dels vävda och dels sydda eller broderade. Pappers bonader med jul-^{motiv}präsk-sommar-förekomma och höstmotiv förekomma vid högtiderna och rättsas upp i kök eller dagligsluga.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3

Bonader

ACC. N.R. M. 15600:4

Pappersbonader sattes upp endast vid respektive högtider.

Bordets utrustning

I mitt barndomshem var det duk på bordet endast vid högtiderna och när det kom främmande.

Vid måltider användes vit duk, när det var fä-
mande. Sedan börjades det användas varduk i var-
dagslag, dessa dukar voro lätta att hålla rena.

Under måltiden skulle duken helt fäcka bordet
åtminstone i vardagslag. Under sön- och helg-
dagar var det vanligen ombyte på duk och la-
des den då snett över hörnen. Servetter använ-
des i mitt hem att börja med för så där omkring
40 år sedan och endast då det kom främmande.

Servetterna av popper äro vita men också möns-
trada i vackra färger. Servettväskor och servett-
ringar finns. Vid Gjudningar användas dukar
av både damast och dräll. Lögare och fabriks-

4)

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4

Bordets utrustning

ACC. N:R M. 15600: 5.

mellanlägg. På bord, bänor, chiffonier och liknande möbler lägges dukar och topare, i många fall av hemstöjd. På målade möbler lades dukar av grört och enklare slag. Denna ordning gäller för oss i omgångskretsen sedan 57 till 60 är tillbakå.

Stoppade möbler, kuddar, dynor.

Stoppade möbler började förekomma i bondehem rätt allmänt omkring sekelskiftet, eller kanske något tidigare. De första stoppa möblerna, var: vilstolar "länstolar" därefter började man med stoppade soffor, schärlonger och vanliga stolar, och nu på senare tid har det blivit vanligt med stoppade fåtöljer. Överdragsmateriellet var till en början hemvävt tyg. Numera förekommer både skinn och skinnimitation och plysch. Lösa stoppade dynor och kuddar var ej vanliga före de stoppade möblernas tid. Dynor och kuddar äro vanligen av hem-

57

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vårt byg. Men även kuddar av svart siden med infälad stramalj på vilket broderats en djurbild, eller någon slottbyggnad. Sådana kuddar äro vanligen placerade i någon soffa, men kunna också ligga på golvet.

Längstruckning

Längtyper. I min barndom var det i bondehem ^{vanligt} med stor våmanssäng i sagligstugan. Sådant säng hade träbotten och bäddades med halm, över vilken breddes en tolstervår, värt av grovt blågarnt. Över detta breddes linnelekan. Furuuddynorna voro av grovt linne och vanligen stoppade med höns- eller gäsfjäder, överst låg ulldynan, också stoppad med gäsfjäder. Detta var varma och vilsamma sängar. Sedan förjades med sängar, som kunde dragas ut från sidan eller från framgarven. Dessa hade också träbotten över vilken lades madräs av kamplugg stoppad, van-

6) Ligge med hö. Nu förjades med bädder under- och
x över detta lades en mindre dyna under länder.

Gängströving

ACC. N. R. M. 15600: 7.

ovanlakan. Det förekommer även utdragsängar med flätad botken, eller spjälor. I sådana sängar användes resårbotken med stålfjädrar. Även förekommer tagel- och träulls madrasser. Dessa utdragsängar voro omluckta för att de togo litet utrymme i rummet. Utdragsängar med fjäder madrasser stå i regel utdragna och bäddade dygnet runt. Dessa sängar äro enmansängar och äro placerade sida om sida. Lakanen räcko över hela bädden. Buddarna äro överdragna med örngottsvar, mängen gång broderade och med ägarens initialbokstäver. Örngotten, såväl som brudlakan äro av finaste linne och de senare särskilt fint broderade. Uldynor användas numera knappast att ligga under. I stället användes filtvar och stickfäcke eller stickat vaddfäcke. Kötthårstick använde man för 50: a 60: a år sedan att lägga ovanpå uldynan när man låg i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7

7)

oeldat rum under stränge vintrar. Nötkhårstär-
 ken hade grovt bomullsgarn till varp med inslag
 av en blandning av vöt och hästhår som tillva-
 ratagits vid djurens rykt. Dessa färken voro av-
 sedda till skydda hästarna med vöt sträng vin-
 terkyla. Men användes också mycket i stället
 för fjäll vid längre åkturen. Sängar med utdrag
 från sidan kunde på dagen ej vara bäddade till
 liggning. Sängar med utdrag från framgaveln
 och med fjäder madrasser stods eller står alltid
 bäddade som till liggning. I hem med vdrings-
 full husmor äro vanligen sängarna höjda med
 paradställe. I sådana hem brukar förekomma trök-
 hållare, hängare för paradhanddukar, dammhan-
 dukar, grytlappar, lampstojor m. m.